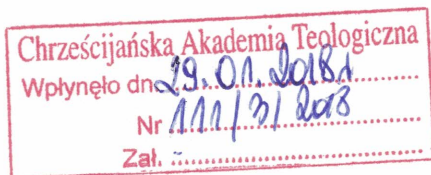

Docen. DT, 28.01.2018 r. 4

Papieski Wydział Teologiczny
we Wrocławiu
ks. dr hab. Jarosław M. Lipniak
Kierownik Katedry Ekumenizmu i Dialogu Międzykulturowego

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

Anny Barbary Saneckiej

***pt. Działalność pomocowa wrocławskich Kościołów chrześcijańskich na rzecz osób
w podeszłym wieku. Studium teologiczno-socjalne.***

napisanej na Wydziale Teologicznym

Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie

pod kierunkiem

dr hab. Kaliny Wojciechowskiej, prof. ChAT

i promotora pomocniczego

ks. dr. Adriana Korczago

(Warszawa 2017, stron wydruku komputerowego 215)

Starzenie się społeczeństwa jest problemem o charakterze globalnym. Osoby starsze stanowią rosnącą część populacji, a prowadzone badania naukowe przewidują, że w niedalekiej przyszłości osoby powyżej sześćdziesiątego roku życia stanowić będą dwadzieścia procent populacji. Nic więc dziwnego, że nauka zajmuje się tymi osobami zarówno w aspekcie psychologicznym, który analizuje obszary życia psychicznego jednostki, jej funkcje kognitywne oraz szeroko pojętej osobowości. Teologia natomiast podkreśla ważną rolę wartości transcendentalnych. Przyjmowanie religijnych strategii rozwiązywania problemów i przewyżczania kryzysów

związanych z przekraczaniem granicy starości nie jest efektem działania mechanizmów obronnych, ale głębszych transformacji duchowych dokonujących się w sferze osobowości i pozwalających osobie starszej na przyjęcie integralnej perspektywy w ocenie własnej egzystencji. Dlatego ważną rolę Kościołów chrześcijańskich jest wypracowanie duszpasterskiego oddziaływania względem osób starszych. Kościoły dostrzegają potrzeby duszpasterskie ludzi w podeszłym wieku i wychodzą im naprzeciw. I oto na gruncie polskiej teologii nowatorską próbę ukazania działalności Kościołów chrześcijańskich na rzecz osób starszych ukazuje rozprawa doktorska Pani Anny Barbary Saneckiej.

1. Temat, cel i metoda pracy

Tematem pracy Pani Anny Saneckiej jest *Działalność pomocowa wrocławskich Kościołów chrześcijańskich na rzecz osób w podeszłym wieku*. Podjęcie się opracowania powyższego tematu cieszy, gdyż nie tylko pokazuje wrażliwość warszawskiego środowiska teologicznego na ludzi starszych, którzy znajdują się w szpitalach, w placówkach opiekuńczych i leczniczych czy też we własnych domach doświadczają trudnych chwil z powodu wieku, choroby i cierpienia. Recenzowana rozprawa doktorska tematycznie odpowiada i to nie tylko swoim tytułem, zakresowi seminarium, na którym została napisana. Radość się potęguje, gdy dostrzegamy, że jest to seminarium prowadzone przez Panią prof. Kalinę Wojciechowską, wybitną biblistkę i teologkę.

Podjęmy się jednak stosownej i głębszej analizy, aby nie poprzestać na stwierdzeniach bez pokrycia. Za temat swojej pracy Anna Barbara Sanecka obrała trudną problematykę działalności pomocowej Kościołów chrześcijańskich na rzecz ludzi starszych. Autorka podejmuje próbę usystematyzowania tej problematyki, choć mogłaby bardziej wyraziście ukazać cel dysertacji. Na wysoką ocenę zasługuje natomiast metodologia rozprawy doktorskiej. Można tu oddać głos samej Autorce, która stwierdza: „Przeprowadzenie dogłębnych badań dotyczących działań pomocowych na rzecz seniorów prowadzonych przez wrocławskie Kościoły chrześcijańskie było dwuetapowe i wymagało zastosowania kilku metod. Pierwszym

etapem było gromadzenie i przeanalizowanie materiału źródłowego w postaci ustaw, dokumentów i deklaracji kościelnych oraz publikacji poszczególnych Kościołów dotyczących działań pomocowych, w tym szczególnie na rzecz osób w podeszłym wieku. Kolejny etap pracy prowadzącej do poznania, opisanie i zainteresowania działalności socjalnej prowadzonej przez wrocławskie Kościoły na rzecz osób w podeszłym wieku wymagał podjęcia badań terenowych i zebrania informacji w badanych społecznościach. Od momentu ukonstytuowania się nauk społecznych wśród sposobów zbierania informacji obecne są wszelkiego rodzaju wywiady i wypowiedzi osób badanych” (s. 23).

Całość materiału składa się na treść: *Wykazu skrótów biblijnych i pozabiblijnych*, *Wstępu*, sześciu rozdziałów oraz *Zakończenia*, *Bibliografii*, *Aneksu i Streszczenia*. Pierwszy rozdział (s. 10-33) poświęcony został zagadnieniom wprowadzającym, przeglądowi literatury i metodologii. Druga część pracy (s. 34-54) opisuje gerontologię i naukowe zainteresowanie starością, definiuje starość i ukazuje fizyczne, psychiczne i społeczne jej aspekty. W trzecim etapie Autorka przybliżyła starość w Starym i Nowym Testamencie (s. 55-79). Rozdział czwarty (s. 80-102) poświęcony został historii działań pomocowych na rzecz osób w podeszłym wieku. Piąty etap dysertacji zajął się zagadnieniem współczesnych religijnych założeń dotyczących działalności charytatywnej i pomocowej Kościołów oraz prawnymi regulacjami dotyczącymi działalności pomocowej Kościołów w Polsce. Ostatni, szósty, rozdział (s. 139-191) przedstawia badania przeprowadzone na populacji wrocławskich wspólnot religijnych dotyczących ich sposobów realizowania działań pomocowych wobec seniorów.

Autorka we *Wstępie* (s. 9) pisze o rozdziale siódmym, który miał podsumowywać i syntetyzować omawiane wcześniej zagadnienia oraz wskazywać potencjalne obszary dalszych dociekań lub praktycznego zastosowania wyników przeprowadzonych badań, ale tego rozdziału w dysertacji nie ma. Podsumowanie znajdujemy w końcowej części rozdziału szóstego (s. 182-191), a propozycje kolejnych możliwych badań są w *Zakończeniu* (s. 192-195).

2. Wartościująca ocena rozprawy

Po przeanalizowaniu całej rozprawy doktorskiej Recenzent nie ma wątpliwości, że należy jej się pozytywna ocena zarówno pod względem merytorycznym, jak i formalnym. Napisana przez Panią Annę Barbarę Sanecką praca jest dziełem znaczącym, nie tylko ze względu na jej zewnętrzne rozmiary, ale i również z racji poruszanych problemów. Jej pozytywną wartość należy bez wątpienia widzieć w bogatej warstwie informacyjnej, a następnie w uporządkowanym układzie prezentowanych zagadnień. Obie te warstwy pracy są ze sobą harmonijnie połączone. Autorka, dzięki takiej budowie rozprawy, zdołała osiągnąć wytyczony sobie cel, a czytelnika bynajmniej nie znużyła.

Dlatego wolno stwierdzić, że struktura pracy jest najzupełniej poprawna. Recenzent chciałby jednak podkreślić, że pożądanym ubogaceniem rozprawy doktorskiej byłoby zwięźczenie każdego rozdziału własnym podsumowaniem, co bardziej odsłaniałoby samodzielność, osobiste przemyślenia i naukowy warsztat Autorki.

Brak zapowiadanego we *Wstępie* siódmego rozdziału ukazuje prawdopodobnie na pośpiech, który rzutuje na jakość pracy. *Zakończenie* dysertacji jest bardzo krótkie (trzy strony) i słabe. Wskazuje tylko propozycje kolejnych badań, a powinno być podsumowaniem całej dysertacji. Autorka powinna do *Zakończenia* przenieść wnioski, które umieściła w zakończeniu ostatniego rozdziału.

Z formalnego punktu widzenia wyniki i wartość pracy świadczą o zadowalającym opanowaniu przez Panią Annę Barbarę Sanecką metody pisania pracy naukowej na poziomie doktorskim. Jest ona rzeczywiście wykonana w miarę starannie i została napisana językiem jasnym, klarownym. Jakkolwiek przy wnikliwej i drobiazgowej lekturze można znaleźć pewne usterki. We *Wstępie* Autorka powinna w czasie przyszłym przedstawić, o czym będzie pisała, tymczasem używany bywa naprzemiennie czas przyszły, teraźniejszy i przeszły. Podobnie jest w *Zakończeniu*: obok czasu przeszłego pojawia się teraźniejszy. Również przypisy nie są ujednolicone.

Raz inicjał imienia jest przed nazwiskiem, innym razem za nazwiskiem. Nie brakuje również błędów literowych i stylistycznych.

3. Wniosek końcowy

Nie tracąc z pamięci wszystkich poczynionych powyżej uwag, na które złożyły się zarówno pewne uchybienia, będące same w sobie raczej drobnej natury merytorycznej, jak i cały szereg walorów recenzowanej pracy, Recenzent pragnie wyrazić swoje przekonanie o dobrym poziomie naukowym omawianego dzieła przedkładanego przez Panią Annę Barbarę Sanecką jako rozprawy doktorskiej. Recenzent dochodzi tu do uzasadnionego wniosku, iż spełnia ono warunki stawiane tego typu rozprawom. Dlatego też przedstawia wniosek Radzie Wydziału Teologicznego Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie o dopuszczenie Pani Anny Barbary Saneckiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

.....
ks. dr hab. Jarosław M. Lipniak

Wrocław, 2 grudnia 2017 r.